

EFIKASNOST ZAKONSKE REGULATIVE U SPREČAVANJU PREVARA KOD STEČAJNIH POSTUPAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Jović Zorica¹

Sažetak: Cilj ovog rada jeste prikazivanje efikasnosti uspostavljene zakonske regulative definisane u Republici Hrvatskoj putem izvršenog istraživanja na uzorku od 30 privrednih subjekata čija je dokumentacija o stečajnom postupku postavljena na sajtu poslovna.hr. Navedeno istraživanje može doprineti daljem unapređenju procesa usled prepoznavanja kritičnih tačaka i prepoznatih slabosti u procesu stečaja radi uspostavljanja preventivnih mera, detekcije i prepoznavanja potencijalnih crvenih zastavica i prevarnih radnji, uspostavljanja mera prevencije i jačanje definisane zakonske regulative. Rezultati istraživanja ukazuju na slabosti u uspostavljenoj zakonskoj regulativi te su u odnosu na rezultate prikazani i prepoznati rizici. Pored potrebe za većom transparentnošću stečajnih postupaka kroz veću dostupnost dokumentacije, prepoznata je i potreba za unapređenjem zakonske regulative i uvođenjem preventivnih mera detekcije prevara.

Ključne reči: stečaj, razlozi za otvaranje stečaja, prikrivanje imovine, odgovornosti stečajnog upravnika, troškovi stečajnog upravnika.

UVOD

Uloga države u sprečavanju pojave prevara i kriminalnih radnji jeste delovanje kroz primenu adekvatne zakonske regulative i kontinuirano

¹ Germania sport, Radnička cesta 34a, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska, zorica.jovic2007@gmail.com

podizanje njenog kvaliteta. U periodu ekonomskih kriza i nestabilnosti koje prate povećan broj privrednih subjekata u stečaju, raste potreba za uređenjem zakonodavne regulative radi zaštite interesa poverioca i države. Osnovna svrha postojanja trgovačkih društava je ostvarenje dobiti nastupanjem na tržištu a svako trgovačko društvo koji ne podmiruje svoje obaveze u osnovu ne ostvaruje svrhu postojanja na tržištu. Nije opravdan stav da bi otvaranjem velikog broja stečajnih postupaka bila ugrožena egzistencija zaposlenih. (Šimundić, 2006, str. 1). Protivzakonito stečena imovina i sredstva iz stečajne mase kroz nezakonite radnje koje se odnose na namerno prouzrokovanje stečaja, prouzrokovanje lažnog stečaja, propuštanje vođenja evidencija u poslovnim knjigama, prikrivanje imovine, prebacivanje imovine, priznavanje lažnih potraživanja, zloupotrebe službenog položaja i slično, prouzrokuje potrebu za efektivnu primenu i promenu zakonske regulative i pooštavanje odgovornosti za krivična dela. Stečajni sistem predstavlja jedan od jasnih primera koliko pravni okvir i regulativa snažno oblikuju ekonomsko okruženje i poduzetničku kulturu. Kvalitet stečajnog sistema ima izravan uticaj na kvalitet funkcioniranja ekonomije u celini (Sajter, 2019, str. 151). Glavna hipoteza rada je efektivnost zakonske regulative u sprečavanju prevara.

PREGLED LITERATURE

U nastavku je prikazan kraći pregled literature koji se odnosi na prevarne radnje u stečajnim postupcima radi stvaranja slike stanja krivičnih dela i prevara u stečaju u zemlji i inostranstvu i daljeg mogućeg poređenja prevarnih radnji sa navedenim istraživanjem.

Lažni stečaj, za razliku od namerno izazvanog stečaja, nastaje kao rezultat delovanja vlasnika i uprave koji, putem prividnog ili stvarnog smanjenja svoje imovine i lažnog zaduženja privrednog društva, stvaraju utisak da su ispunjeni uslovi za stečaj. Na taj način, pokušavaju da izbegnu plaćanje svih svojih obaveza kroz proces stečaja (Bešlić, 2013, str. 151).

Iznenaduje veoma mali broj kaznenih postupaka za stečajna kaznena dela, posebno kada se uzme u obzir broj otvorenih stečajnih postupaka i ekonomska stvarnost. Nesporno je da se kazneno procesuiru vrlo mali broj počinitelja stečajnih kaznenih dela, što izaziva opravdanu sumnju u to da li se kroz sudsku praksu ostvaruje ustavno načelo jednakosti svih pred zakonom. Time se postavlja pitanje da li se kroz sudsku praksu ostvaruju osnovni ciljevi kaznenog zakonodavstva (Majstorović, 2007, str. 667-668).

Stečajni sistem, po svojoj suštini, utiče na sva privredna društva i na sve postojeće i potencijalne poverioce. Otpor prema efikasnom stečaju proističe iz razmišljanja koje zanemaruje činjenicu da stečaj nije uzrok problema, već pravni mehanizam koji omogućava njegovo rešavanje (Vuković, Bodul, 2012, str. 653).

Kada se govori o krivičnom zakonodavstvu, oblast privrede je uređena nizom krivičnih dela, što je opravdano s obzirom na to da funkcionisanje privrede direktno utiče na funkcionisanje društva. Država je potrebno da ima poseban i veliki interes da obezbedi krivičnopravnu zaštitu u ovoj oblasti, s obzirom na ekspanziju i prisustvo različitih uslova koji mogu delovati kao kriminogeni faktori za izvršenje ovih dela (Vučković, 2014, str. 58).

Privredni kriminal predstavlja ključni problem u Evropi i širom sveta. U savremenom društvu, on je dostigao neviđene razmere. Ova pojava ima negativan uticaj na društvo i bila je tema brojnih rasprava u poslednjih nekoliko godina, kako među akademikima koji istražuju ovaj oblik kriminala, tako i među stručnjacima posvećenim borbi protiv njega i njegovom sprečavanju. Računovodstvene kriminalne aktivnosti zauzimaju posebno mesto unutar privrednog kriminala. Posebno se odnosi na nezakonite radnje u finansijskim izveštajima, koje uključuju fiktivnu i neadekvatnu obradu podataka sa ciljem prikrivanja stvarnog stanja sredstava, izvora sredstava ili poslovnog rezultata. Da bi se smanjio broj prevara i povratilo poverenje u finansijsko izveštavanje, sve više se primenjuje forenzičko računovodstvo (Budimir, 2023, str. 329).

Posebno je važno izneti stav Ujedinjenih nacija u kojem se kaže da „kriminalne radnje često za posledicu mogu imati bankrotstvo i stečaj, ali i da one takođe mogu nastati i tokom samog stečajnog postupka, uz njihovo prikrivanje putem koršćenja kredibiliteta same institucije stečaja” (Todorović, 2014, str. 6).

Iako zakonodavstvo mnogih zemalja sa uređenim stečajnim zakonodavstvom predviđa čitav niz instrumenata zaštite stečajnih poverilaca i stečajne mase, i dalje je prisutan nemali broj stečajnih malverzacija koje mogu biti izvršene od strane jednog ili više lica, odnosno samostalno ili u sprezi stečajnih upravnika odnosno stečajnih sudija (Cvetković, Barjaktarović, 2023, str. 57).

Pravni status nagrade za rad i naknade troškova stečajnog upravnika prema važećim zakonima nije jasno definisan. Teško je razumeti i

opravdati pravila iz Zakona i Uredbe koja nalažu da njegova prava dospevaju tek nakon završetka stečajnog postupka (svojim radom i plaćanjem troškova tokom stečaja, upravitelj de facto kreditira stečajnog dužnika). Izgleda da, visina nagrade zavisi isključivo od volje stečajnog sudije, bez precizno definisanih kriterijuma, posebno u situacijama kada on ne poštuje odredbe Uredbe (Vuković, 2010, str. 202).

Prema Vukoviću, dat je predlog propisivanja kaznene odgovornosti uz postojeću građansku odgovornost odgovornih osoba dužnika zbog nepoštovanja odredbe o obavezi pravovremenog pokretanja stečajnog postupka, a po uzoru na nemački InsO (Vuković, 2016, str. 159).

U Republici Srbiji krivična dela privrednog kriminaliteta sankcionisana su krivičnim zakonikom, kao primarnim (*lex generalis*) zakonskim tekstom u oblasti krivičnopravne zaštite dobara. Posebno treba imati u vidu činjenicu da suprotstavljanje savremenim oblicima privrednog kriminaliteta podrazumeva savremeni krivičnopravni i kriminalistički pristup (Matijašević Obradović, Kovačević, 2019, str. 178).

Što se tiče broja podnetih krivičnih prijava u Republici Srbiji, moguće je videti dinamiku podnošenja krivičnih prijava protiv lica koja su punoletna a za krivična dela prouzrokovanja stečaja i prouzrokovanje lažnog stečaja, nema većih oscilacija, kao i to da je broj podnetih krivičnih prijava u posmatranom trogodišnjem periodu pokazao tendenciju smanjivanja: u 2018. godini je podneto 9 krivičnih prijava za krivično delo prouzrokovanje stečaja dok je za krivično delo prouzrokovanje lažnog stečaja podneto 4 krivične prijave; u 2019. godini je podneto 7 krivičnih prijava za krivično delo prouzrokovanje stečaja dok je za krivično delo prouzrokovanje lažnog stečaja podneto 3 krivične prijave; u 2020. godini je podneto 3 krivične prijave za krivično delo prouzrokovanje stečaja dok je za krivično delo prouzrokovanje lažnog stečaja podneto 2 prijave. Numerički iskazano, u oblasti podnetih krivičnih prijava, u odnosu na ukupan kriminalitet i u odnosu na grupu krivičnih dela protiv privrede, krivična dela prouzrokovanje stečaja i prouzrokovanje lažnog stečaja nemaju veliku zastupljenost (Rašević, 2022, str. 319).

Pojedini autori vršili su istraživanja vezano za upotrebu finansijskih pokazatelja kao instrumenata otkrivanja prevara u stečajnom postupku. Jedno takvo istraživanje otkrilo je da je neophodno primeniti sistem finansijskih pokazatelja i proceniti mogućnost korišćenja modela otkrivanja prevara u računovodstvenom ispitivanju. Autori su naveli nemogućnost

korišćenja modela M-score i F-score bez kalibracije za kompanije iz Letonije. Model logističke regresije za otkrivanje prevare (Litvanija) godinu dana pre činjenice bankrota predviđa mogućnost stečajne prevare sa tačnošću od 61,5%. Rezultati studije mogu se koristiti i za kreiranje modela za otkrivanje stečajne prevare i za razvoj procedure računovodstvene ekspertize za otkrivanje prevara (Liordonova, Vornova, 2020, str.7).

Drugi autori istražuju koje instrumente možemo upotrebiti za otkrivanje prevara u stečaju gradskih opština. U jednom takvom radu zaključeno je da upotrebom Benfordovog zakona možemo uspešno otkriti prevaru pre nego što je ona nastala (Haynes, 2012).

Povećanje broja izvršenih prevara u stečaju ima pozitivan i značajan uticaj na obim stečaja. Međutim, smanjenje broja prevara u stečaju ne pokazuje značajan efekat na obim stečaja. Nije pronađena uzročna veza između makroekonomskog ciklusa i prevara u stečaju (Box, Gratzner, Lin, 2018).

METODOLOGIJA I REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Izvršeno je istraživanje efikasnosti primene zakonske regulative u sprečavanju prevara u Hrvatskoj na 30 privrednih subjekata odabranih slučajnim odabirom te pregledom postavljene dokumentacije o stečaju na internetskoj stranici poslovna.hr a čiji status je „u stečaju“, te je u nastavku prikazan rezultat istraživanja (Analiza rezultata istraživanja sa aspekta metode vršenja prevara u stečaju).

U nastavku je prikazana kraća analiza rezultata izvršenog istraživanja prema definisanim tačkama u prikazanim tabelama:

Razlozi za otvaranje stečaja - prema izvršenom istraživanju identifikovano je postojanje slučaja osnova za plaćanje koji nisu izvršeni u periodu od 304 dana, osnove za plaćanje koje nisu izvršene u periodu od 866 dana i dužnik u redosledu osnova za plaćanje, na dan izdavanja te potvrde, ima evidentirane osnove za plaćanje koje nisu izvršene u periodu od 859 dana a što je suprotno definisanoj zakonskoj regulativi (članu 6 Zakona o stečaju).

1. Odabir stečajnog upravnika – izvršenim istraživanjem identifikovan je broj aktivnih postupaka po stečajnom upravniku koji su odabrani slučajnim odabirom te da imaju od 5 do 49 aktivnih predmeta. Identifikovan je odabir stečajnih upravnika koji imaju istovremeno aktivnih 20 i više stečajnih postupaka, te se postavlja pitanje efikasnosti vođenja istovremenih postupaka od strane jednog stečajnog upravnika.

2. Zapošljavanje/otkazi radnika – izvršenim istraživanjem identifikovano je da od 30 pregledanih slučajeva, u 20% (6) slučajeva je identifikovano postojanje zaposlenih od 1 do 24, za 20% slučajeva identifikovano da nema zaposlenih (6), u 7% slučajeva identifikovana je preraspodela zaposlenih kod drugog novootvorenog privrednog subjekta dok za 53% (16) nisu pronađene informacije.
3. Osnovanje novog privrednog društva – identifikovano je nepostojanje ograničenja definisane zakonskom regulativom koja ograničavaju/zabranjuju osnivanje privrednog društva pre i u toku otvaranja stečajnog postupka od strane lica koja su vlasnici i odgovorna lica privrednih društava koji su u postupku stečaja.
4. Prikrivanje imovine - u 2 od 30 (6,66%) preglednih stečajnih postupaka identifikovano je prikrivanje imovine i prodaja neposredno pred otvaranje stečajnog postupka suprotno zakonskoj regulativi: prodaja imovine pre samog otvaranja stečajnog postupka, iako je privredni subjekt bio prethodno u blokadi 396 dana; nepronadana imovina koja se vodi u poslovnim knjigama, zastarela i nenaplaćena potraživanja i ulaganja u tuđu imovinu te i izvršeno pogrešno knjiženje.
5. Troškovi stečajnog upravnika - s obzirom da nije pronađena celokupna dokumentacija o celokupnim isplatama nagrada i troškova stečajnih upravitelja nismo u mogućnosti da iznesemo zaključak ispoštovanosti definisane zakonske regulative. Dokumenti od posebnog značaja za poverioce su prvenstveno izvodi sa tekućeg i žiro računa dužnika, kao i dokumentacija koja omogućava praćenje novčanih tokova – uplata i isplata sa računa, odnosno dolaznih i odlaznih lokacija sa kojih i na koje se vrše uplate i isplate novca. Stvarne uplate i isplate najbolje oslikavaju konkretan rad stečajnog upravnika, kao i postizanje ciljeva stečajnog postupka (Sajter, 2014, str. 302).
6. Odgovornosti stečajnog upravnika – u skladu sa izvršenim istraživanjem za 87% (26 d 30 pregledanih privrednih društava) nisu pronađene informacije koje definišu odgovornost stečajnog upravnika. Za preostalih 13% (4) identifikovano je da je u jednom slučaju stečajni upravitelj osiguran od profesionalne odgovornosti po limitu pokrića od HRK 800.000,00 (EUR 106.178,25) za 3% (1) pronađene dokumentacije, za 7% (2) pronađene dokumentacije od čega je jednom pronađeno izdato tri upozorenja na dužnost podnošenja pisanog izveštaja i za 3% (1) pronađene dokumentacije identifikovano razrešenje stečajnog upravnika usled nepostupanja u skladu sa odredbom čl. 259. Stečajnog zakona.

Izvršenom analizom uzrokovanih privrednih subjekata u stečaju identifikovano je ograničenje u dostupnosti raspoložive dokumentacije: nije pronađena dokumentacija za 27% (8) po čijem zahtevu je pokrenut postupak i po kom osnovu je isti pokrenut; za 57% (17) nije pronađena dokumentacija o načinu odabira stečajnog upravnika; za 53% (16) nije pronađena dokumentacija o statusu zaposlenih; za 77% (23) nije postavljena transparentna dokumentacija o isplaćenim nagradama i troškovima stečajnim upravicima i za 86% (26) nije pronađena dokumentacija o odgovornosti stečajnih upravnika.

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA SA ASPEKTA METODA VRŠENJA PREVARA U STEČAJU

Tabela 1. Razlozi za otvaranje stečaja i prepoznati rizici

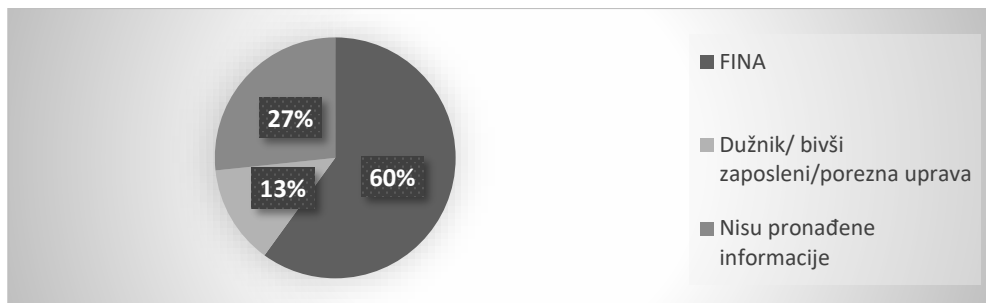
R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
1.	Razlozi za otvaranje stečaja	U skladu sa članom 6, koji definiše sledeće razloge za otvaranje stečaja: ukoliko finansijska agencija (FINA) ima jednu ili više evidentiranih neizvršenih osnova za plaćanje u periodu dužem od 60 dana i/ili ukoliko nije isplatio radniku tri uzastopne plate u skladu sa ugovorom i kolektivnim ugovorom o radu, pravilnikom o radu ili posebnom propisu ili drugom aktu. (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22).
	Prepoznati rizici:	<i>Nedovoljno prepoznavanje/definisanje svih faktora i razloga za otvaranje stečaja. Nepoštovanje definisanih zakonskih rokova za pokretanje stečajnog postupka.</i>

Izvor: Autor

Rezultati istraživanja:

Prema izvršenom istraživanju od 30 uzorkom pregledanih stečajnih postupaka privrednih subjekata u 60% (18) slučajeva FINA je podnela zahtev za otvaranje stečajnog postupka, 13% (4) zahtev za otvaranje stečaja je podneo dužnik/bivši zaposleni/porezna uprava dok za 27% (8) slučajeva nisu pronađene informacije.

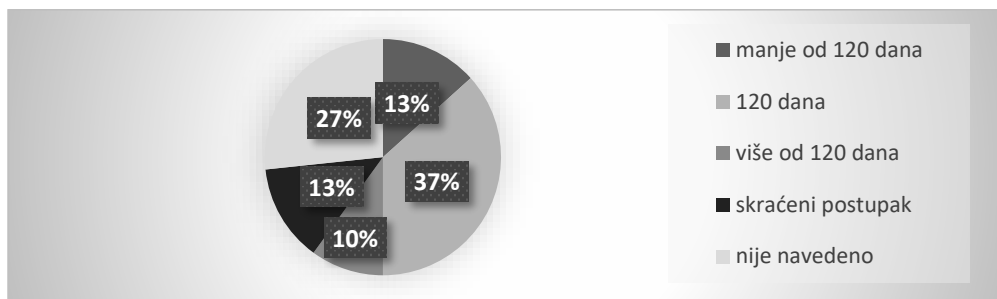
Grafikon 1. Podnositelji zahteva za otvaranje stečajnog postupka

Izvor: Autor

Prema pregledanom uzorku, za 37% (11) slučajeva zahtev je pokrenut nakon 120 dana, za 13% manje od 120 dana (4), 10% (3) više od 120 dana dok je skraćeni postupak završen u 13% (4) slučajeva i za 27% (8) slučajeva nije navedena informacija.

Grafikon 2. Vremenski period u kome je pokrenut stečajni postupak

Izvor: Autor

Pored navedenog, identifikovano je i sledeće:

- u jednom od pregledanih privrednih subjekata, identifikovano je prebacivanje/prodaja imovine, sklopljen je kupoprodajni ugovor tri dana pre otvaranja stečajnog postupka o prodaji koja je bila osnovnog sredstva dužnika i jedinog izvora prihoda. Drugo osnovno sredstvo je prodato po istom principu takođe neposredno pred otvaranje stečajnog postupka. Više od godinu dana navedeni privredni subjekat je bio u blokadi računa i ta blokada je trajala do otvaranja stečajnog postupka 396 dana, identifikovane su i osnove za plaćanje koje nisu

izvršene u neprekidnom periodu od 304 dana u ukupnom iznosu od HRK 2.802.068,24 (EUR 371.898,37).

- neizvršene osnove za plaćanje u neprekidnom periodu od 866 dana, kao i da njegove nepodmirene obaveze na taj da iznose HRK 3.005.924,81 (EUR 398.954,78).
- potvrdom FINE od 27.05.2015. god. potvrđuje se da dužnik u razdoblju većem od 60 dana ima identifikovane osnove za plaćanje koje nisu izvršene a koje bi trebalo naplatiti sa bilo kojeg od njegovih računa, dok se potvrdom FINE od 22.03.2016. godine potvrđuje da dužnik u redosledu osnova za plaćanje, na dan izdavanja te potvrde, ima identifikovane osnove za plaćanje koje nisu izvršene u neprekinutom periodu od 859 dana.

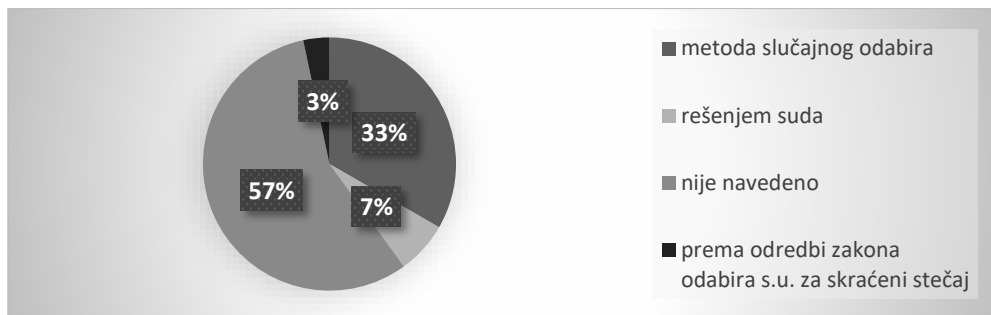
Tabela 2. Odabir stečajnog upravnika i prepoznati rizici

R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
2.	Odabir stečajnog upravnika	U skladu sa članom 84 definisano je da ukoliko je stečajni upravnik koji je odabran metodom slučajnog odabira ne raspolaže neophodnom stručnošću ili iskustvom u vezi vođenja stečajnog postupka, nadalje mora izabrati drugog sa liste stečajnih upravnika za područje u kojem je sud nadležan (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22).
	Prepoznati rizici:	<i>Nameštanje stečajnih postupaka stečajnim upravicima. Odabir nedovoljno stručnog stečajnog upravnika. Nanošenje moguće materijalne štete usled pogrešnog odabira. Nedovoljna posvećenost i brzina pri rešavanju stečajnog postupka usled prevelikog broja aktivnih postupaka. Izostanak definisanja maksimalnog broja aktivnih stečajnih postupaka po upravniku.</i>

Izvor: Autor

Za 33% (10) slučajeva stečajni upravnik je odabran metodom slučajnog odabira, za 7% (2) slučajeva stečajni upravnik je odabran rešenjem suda, za 3% (1) stečajni upravnik je odabran u skladu sa zakonskom odredbom za skraćeni postupak do za 57% (17) slučajeva nisu pronađene informacije.

Grafikon 3. Odabir stečajnog upravnika

Izvor: Autor

Stečajni upravitelji koji su odabrani slučajnim odabirom su posebno povezani sa stečajnim postupcima: povezan sa 150 subjekata od toga 49 aktivnih; povezan sa 234 subjekata od toga 17 aktivnih; povezan sa 386 subjekata od toga 42 aktivnih; povezan sa 79 subjekata od toga 10 aktivnih; povezan sa 75 subjekata od toga 5 aktivnih; povezan sa 176 subjekata od toga 14 aktivnih; povezan sa 168 subjekata od toga 10 aktivnih; povezan sa 216 subjekata od toga 27 aktivnih.

Rešenjem suda su posebno povezani sa stečajnim postupcima: povezan sa 165 subjekata od toga 13 aktivnih; povezan sa 81 subjekata od toga 15 aktivnih.

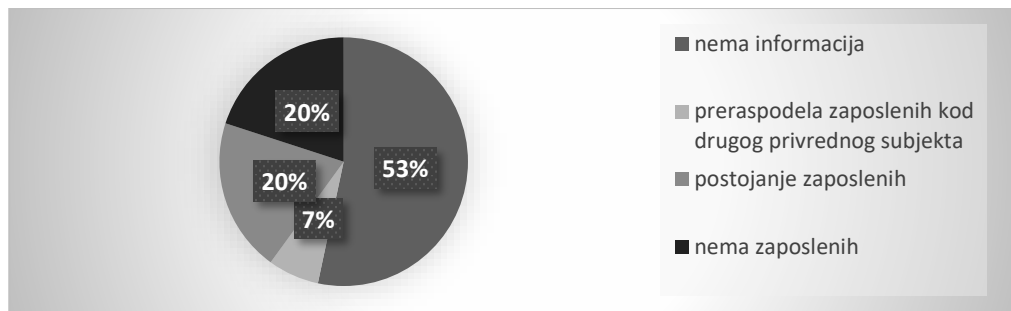
Tabela 3. Zapošljavanje/otkazi radnika i prepoznati rizici

R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
3.	Zapošljavanje/ otkazi radnika	U skladu sa članom 191 koji definiše da kada se otvori stečajni postupak ne prestaju ugovori o radu sklopljeni sa dužnikom; Stečajni upravnik i radnik mogu bez obzira na trajanje i zakonske odredbe otkazati ugovor o radu te otkazni rok iznosi mesec dana; Stečajni upravnik može sklopiti nove ugovore o radu na određeno vreme radi završetka započetih poslova ili otklanjanja mogućih šteta; Stečajni upravnik na osnovu odobrenja suda i u skladu sa zakonskom regulativom određuje plate i ostala primanja (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22).
Prepoznati rizici:		Angažovanje zaposlenih za rad od strane stečajnog upravnika van definisanih procedura (proces selekcije i regrutacije zaposlenih). Neadekvatno definisana zakonska regulativa usled postojanja zaposlenih u privrednim društvima koja nisu sposobna za plaćanje.

Izvor: Autor

Od 30 pregledanih slučajeva, u 20% (6) slučajeva je identifikovano postojanje zaposlenih od 1 do 24, za 20% slučajeva identifikovano da nema zaposlenih (6), u 7% slučajeva identifikovana je preraspodela zaposlenih kod drugog novootvorenog privrednog subjekta dok za 53% (16) nisu pronađene informacije.

Grafikon 4. *Zaposleni u privrednim društvima u stečaju*

Izvor: Autor

Po osnovu pregledanog uzorka identifikovano je i sledeće: jedan ugovor o radu u toku stečajnog postupka po nalogu stečajnog upravnika; osam radnika u trenutku stečaja koji su ostali u radnom odnosu i nisu dobili smanjenje plate; četiri zaposlena greškom prijavljena iako od listopada 2018. godine rade kod drugog poslodavca; stečajni dužnik je prestao sa proizvodnjom 2011. g. a zaposlenike je prerasporedio u novoosnovano društvo - kojem je prije otvaranja stečajnog postupka iznajmio nekretninu, temeljem ugovora o zakupu; ugovor o delu sa radnikom koji ujedno i obilazi pokretnine i nekretnine radni bojazni od otuđenja budući su pokretnine delom i na otvorenom prostoru, bez ključa i saslušanjem člana uprave dužnika utvrđeno je da je stečajni dužnik nesposoban za plaćanje i prezadužen jer su njegove obaveze veće od imovine, da dužnik i dalje obavlja poslovnu delatnost i da ima uposlena 24 delatnika.

U 3 od 30 (10%) pregledanih privrednih subjekata u stečaju identifikovano je da je: vlasništvo nad društvom preuzeo strateški partner te je smanjen temeljni kapital; da je stečajni dužnik tokom obavljanja svoje delatnosti menjao tvrtku odnosno naziv kojim učestvuje u pravnom prometu dok statusne promene nisu vršene; stečajni dužnik je prestao s proizvodnjom 2011. a zaposlenike je prerasporedio u novoosnovano društvo, kojem je pre otvaranja stečajnog postupka iznajmio nekretninu, temeljem Ugovora o zakupu.

Tabela 4. Osnivanje novog privrednog društva i prepoznati rizici

R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
4.	Osnivanje novog privrednog društva	Nepostojanje ograničenja definisane zakonskom regulativom.
	Prepoznati rizici:	<i>Prebacivanje imovine i sredstava na novoosnovano privredno društvo pre otvaranja stečajnog postupka. Protivpravno sticanje imovine i koristi. Oštećenje poverilaca.</i>

Izvor: Autor

Tabela 5. Prikrivanje imovine i prepoznati rizici

R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
5.	Prikrivanje imovine	U skladu sa članom 216 (preuzimanje stečajne mase) koji definiše da je stečajni upravitelj u obavezi po otvaranju stečajnog postupka preuzeti celokupnu imovinu i sa njom upravljati; Stečajni upravitelj može od suda zahtevati da isti naloži dužniku predaju stvari i/ili odrediti izvršenje; Ukoliko osobe koje koriste stečajnu masu dužnika ne postupe u skladu sa nalogom suda, sud može raspisati potragu za stečajnom masom i plaćanje odgovarajuće novčane kazne u rasponu od HRK 100,00 do HRK 1.000,00 po danu) stečajnom dužniku za neovlašćeno korišćenje i upotrebu od dana otvaranja stečajnog postupka a ukoliko u toku korišćenja predmet stečajne mase propadne sud će naložiti plaćanje stečajnom dužniku vrednost predmeta i/ili naknadu za neovlašćeno korišćenje (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22).
	Prepoznati rizici:	<i>Nedovoljno definisana zakonska regulativa usled koje dolazi do prodaje stečajne mase pre otvaranja stečajnog postupka iako je privredno društvo imalo osnova prema zakonu za ranije pokretanje postupka. Oštećenje poverilaca. Mogućnost prikrivanja i otuđenja imovine usled neadekvatnog vođenja poslovnih knjiga (neevidentiranja celokupne imovine u poslovnim knjigama). Neadekvatna procena vrednosti imovine koja je i dalje u upotrebi.</i>

Izvor: Autor

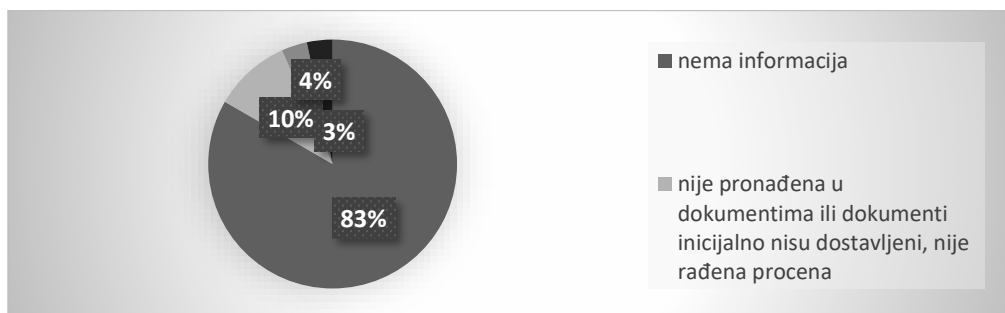
Po osnovu izvršenog istraživanja i pregledom uzorka od 30 privrednih društava, identifikovano je sledeće:

- 05.03.2021. godine je otvoren stečajni postupak, 17.06.2021. godine stečajni upravitelj je po prvi put dobio knjigovodstvene dokumente,

bruto bilanse koje treba uzeti sa rezervom zbog očito neurednog vođenja poslovnih knjiga gde proizilazi da stečajni dužnik imao imovine za koju stečajni upravitelj nije imao saznanja. Dana 02.03.2021. godine sklopljen je kupoprodajni ugovor tri dana preotvaranja stečajnog postupka o prodaji brodilice koja je bila osnovno sredstvo dužnika i jedini izvor prihoda. Druga brodilica je prethodno prodana po istom principu 20.07.2020. godine po osnovu koje se novi vlasnik upisao 28.01.2021. godine.

- Prema izveštaju stečajnog upravnika od 24.05.2018. identifikovane su sledeće nepravilnosti: na kontu 3110 izvršeno pogrešno knjiženje u iznosu od HRK 713.463,20. Nije pronađen prah za plasifikaciju u vrednosti od HRK 217.760,00 a nije pronađen nikakav drugi materijal i sirovina; umetnine u vrednosti od HRK 8.000,00 nisu pronađene; nisu pronađeni postrojenja i oprema u vrednosti od HRK 622.524,00; ulaganja u tuđu imovinu u iznosu od HRK 512.289,60 i 35.049,56 su izvršena u trgovačko društvo koje više ne postoji a nije tražen povrat uloženog; potraživanja od kupca u vrednosti od HRK 331.546,44 su zastareli i nije pokrenut postupak naplate potraživanja, potraživanja stečena cesijom na kontu 1283 u iznosu od HRK 94.462,80 su zastareli; zajmovi preduzetnicima u iznosu od HRK 11.702,55 se ne mogu naplatiti jer navedeno društvo ne postoji; na kontu 032 nema druge pronađene opreme osim pronađenih vozila.
- Nisu pronađene informacije o prikrivanju imovine (odnosno da li je bilo ustanovljeno prikrivanje imovine) za 25 pregledanih privrednih društava.

Grafikon 5. Rezultati prikrivanja imovine

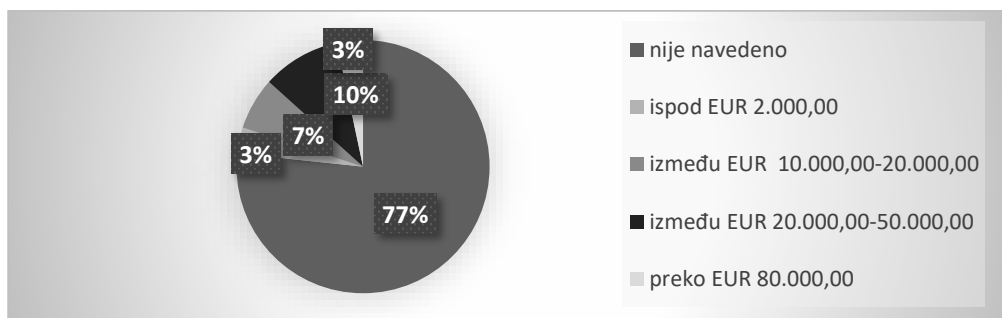
Izvor: Autor

Tabela 6. Troškovi stečajnog upravnika i prepoznati rizici

R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
6.	Troškovi stečajnog upravnika	U skladu sa članom 94 definiše da sud određuje nagradu stečajnom upravniku prema uredbi kojom Vlada RH definiše kriterijume, načine plaćanja i obračuna nagrade; Sud određuje na osnovu pisanog obrazloženja i izveštaja stečajnog upravnika naknadu troškova (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22).
Prepoznati rizici:		Dodeljivanje više nagrade stečajnom upravniku od strane stečajnog sudijske. Izostanak kontrolnog faktora provere osnova nastalih troškova stečajnog upravnika.

Izvor: Autor

Za 77% (23) nije pronađena informacija o iznosu troškova, za 3% (1) je pronađena informacija isplate ispod EUR 2.000,00, za 7% (2) pronađena informacija isplate između EUR 10.000,00-20.000,00, za 10% (3) je pronađena informacija isplate između EUR 20.000,00-50.000,00 i za 3% (1) je pronađena informacija isplate preko EUR 80.000,00.

Grafikon 6. Troškovi stečajnog upravnika

Izvor: Autor

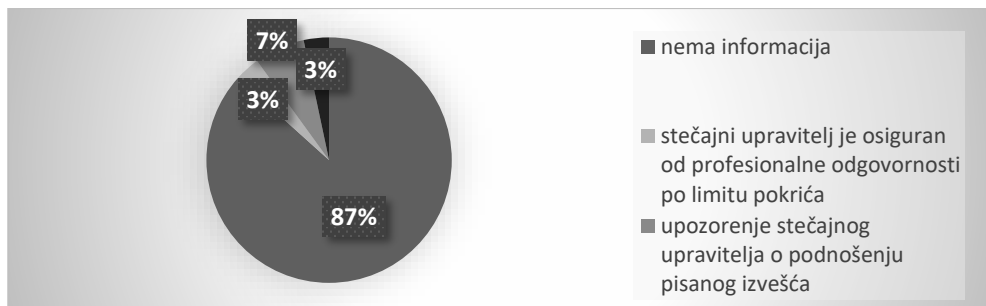
S obzirom da nije pronađena celokupna dokumentacija o celokupnim isplatama nagrada i troškova stečajnih upravitelja nismo u mogućnosti da iznesemo zaključak ispoštovanosti definisane zakonske regulative.

Tabela 7. Odgovornost stečajnog upravnika i prepoznati rizici

R.b.	Opis	Zakonska regulativa Hrvatske
7.	Odgovornosti stečajnog upravnika	U skladu sa članom 92 koji definiše da stečajni upravnik nadoknađuje štetu svim učesnicima ukoliko je svojom krivicom narušio svoje dužnosti: Stečajni upravnik nije odgovoran za nastalu štetu zbog radnje koju je sud naložio/odobrio osim ukoliko je na prevarni način izdejstvovao istu; Stečajni upravnik odgovara za štetu nastalu zbog propusta u nadzoru radnika stečajnog upravnika; Štetu koja je nastala prema poveriocu koji je pretrpeo zbog neispunjenja obaveza iz stečajne mase, nadoknađuje stečajni upravnik (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22). U skladu sa članom 93, pravo na podnošenje zahteva za nadoknadu štete usled povrede dužnosti stečajnog upravnika zastareva u roku od tri godine od saznanja za nastalu štetu (Stečajni zakon, 2022 godine „NN“, broj 71/15, 104/17 i 36/22).
	Prepoznati rizici:	<i>Nedefinisanje daljih koraka ukoliko stečajni upravnik nema dovoljno sredstava za naplatu štete.</i> <i>Odsustvo definisanja osiguranja naplate štete.</i> <i>Ograničena odgovornost za prouzrokovanje štete stečajnog upravnika.</i> <i>Mogućnost isteka roka za podnošenje zahteva za nadoknadu štete usled neotkrivanja iste.</i>

Izvor: Autor

Po osnovu izvršenog istraživanja identifikovano je sledeće: stečajni upravitelj je osiguran od profesionalne odgovornosti po limitu pokrića od HRK 800.000,00 (EUR 106.178,25) za 3% (1) pronađene dokumentacije; Upozorava se stečajni upravnik na dužnost podnošenja pisanog izveštaja o toku stečajnog postupka i stanju stečajne mase u roku i na način propisan odredbom čl. 89 identifikovano kod 7% (2) pronađene dokumentacije od čega je u jednom slučaju pronađeno izdato tri upozorenja; Zbog nepoštovanja odredbi čl. 259. Stečajnog zakona stečajnog upravitelja sukladno odredbi čl. 259. Stečajnog razrešen je dužnosti stečajni upravnik identifikovano kod 3% (1) pronađene dokumentacije i nisu pronađene informacije za 87% (26).

Grafikon 7. Odgovornosti stečajnog upravnika

Izvor: Autor

ZAKLJUČAK

U skladu sa izvršenim istraživanjem zaključuje se postojanje prepoznatih slabosti u definisanoj zakonskoj regulativi koja definiše postupak stečaja u Republici Hrvatskoj usled eskaliranja prepoznatih rizika koji su navedeni u delu rada „Analiza rezultata istraživanja sa aspekta metode vršenja prevara u stečaju“ a u nastavku su navedeni neki od najbitnijih: mogućnosti prikrivanja i otuđenja imovine usled neadekvatnog vođenja poslovnih knjiga (neevidentiranja celokupne imovine u poslovnim knjigama), nedovoljno prepoznavanje/definisanje svih faktora i razloga za otvaranje stečaja, nepoštovanje definisanih zakonskih rokova za pokretanje stečajnog postupka, pogrešan odabir stečajnog upravnika usled čega dolazi do nanošenja materijalne štete oštećenim stranama u postupku naplate poverioca. Usled postojanja ograničenja u transparentnosti dokumentacije stečajnog postupka koja je takođe utvrđena istraživanjem, može proizvesti destabilizaciju u poverenju dobre poslovne saradnje privrednih subjekata kao i poverenje građana u efikasnost uspostavljene zakonske regulative i primenu iste.

Navedeno istraživanje može doprineti daljem unapređenju procesa usled prepoznavanja kritičnih tačaka i prepoznatih slabosti u procesu stečaja radi uspostavljanja preventivnih mera, detekcije i prepoznavanja potencijalnih crvenih zastavica i prevarnih radnji, uspostavljanja mera prevencije i jačanje definisane zakonske regulative. Izdvojili bi jedan od mnogobrojnih metoda za detekciju prevarnih radnji a to je Beneish-ov model, koji se odnosi na detekciju manipulacija u finansijskim izveštajima i signalizira postojanje

rizika ali ne predstavlja i siguran pokazatelj s obzirom na činjenicu postojanja manipulacija u pozicijama finansijskih izveštaja od strane privrednih društava i činjenicu da navedeni model meri promene u pozicijama tekućeg perioda u odnosu na prethodni period.

LITERATURA

1. Bešlić, I.D. (2013). Stečaj privrednog društva kao posledica manipulativnog finansijskog izveštavanja, *Škola biznisa*, 3-4, 148-159.
2. Box, M., Gratzner, K., Lin, X. (2018), The Asymmetric Effect of Bankruptcy Fraud in Sweden: A Long Term Perspective, *Journal of Quantitative Criminology*, 35, 287-312. DOI:10.1007/s10940-018-9380-2
3. Budimir, N., Budimir, T. (2023). Uticaj i značaj forenzičkog računovodstva u otkrivanju privrednog kriminala, *Zbornik radova Mes*, Banja Luka, str. 329.
4. Cvetković, D., Barjaktarović, M. (2023). Forenzičko računovodstveni aspekti stečaja, *Revizor*, 26 (104), 49-62. DOI: <https://doi.org/10.56362/Rev23104049C>
5. Haynes, Allyn H. (2012). Detecting Fraud in Bankrupt Municipalities Using Benford's Law" *Scripps Senior Theses*. Paper 42. http://scholarship.claremont.edu/scripps_theses/42
6. Liordonova, J., Vornova, I. (2020), Financial ratios for detection of company's insolvency and bankruptcy fraud: similarities and differences, *Social Sciences Bulletin*, 1 (30), 7-29. DOI:10.9770/szv.2020.1(1)
7. Majstorović, D. (2007). Stečajna kaznena djela, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, 14 (2), 667-668.
8. Matijašević-Obradović J., Kovačević, S.M. (2019). Oblici privrednog kriminaliteta u stečajnom postupku sa osvrtom na aktuelnu krivičnopravnu regulativu u domenu prouzrokovanja stečaja, *Vojno delo*, 71(4), 172-182. DOI: 10.5937/vojdela1904172M
9. Poslovna Hrvatska, Poslovna.hr (2023, Oktobar 15), Preuzeto sa <https://poslovna.hr>
10. Rašević, M. (2022), Materijalno-pravni aspekti stečaja sa posebnim osvrtom na prevarne radnje u stečaju, *Doktorska disertacija*, Novi Sad, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, str.319.

11. Sajter, D. (2014). Stečaj okvir za malverzacije ili za namirenje vjerovnika i rehabilitaciju povjerenja, *Ekonomski pregled*, 65 (4), 294-317.
12. Sajter D. (2019). Imovina dužnika i imenovanja upravitelja u stečajnim postupcima u Republici Hrvatskoj, *Ekonomski vjesnik*, 32 (1), 151-161.
13. Stečajni zakon, 2022 godine „Narodne novine“, broj 71/15, 104/17 i 36/22, preuzeto sa <https://www.zakon.hr/z/160/Stečajni-zakon> (2023, Oktobar 10)
14. Šimundić, M. (2006). Stečajni postupak u praksi. Sudačka mreža (2024, Mart 03), Preuzeto sa http://www.sudacka-mreza.hr/doc/sr/radovi/Mladen_Simundic_-_Stecajni_postupak_u_praksi.pdf, str.1
15. Todorović, Z. (2024, Jun 11) „Forenzika stečaja“, str.6. Preuzeto sa <https://iafaa.net/biblioteka/>.
16. Vučković, V. (2014). Prouzrokovanje lažnog stečaja, *Pravo – teorija i praksa*, 31 (4–6), 54–67. DOI: 10.5937/ptp1406054V
17. Vuković, A. (2010). Nagrada za rad i naknada troškova za stečajnog upravitelja, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 47 (1), 191-204.
18. Vuković, A. (2016). Kako pravovremeno pokretanje stečajnog postupka može doprinijeti poboljšanju njegove efikasnosti?, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 14 (2), 143-163.
19. Vuković, A., Bodul, D. (2012). Stečajno zakonodavstvo u tranziciji: komparativni osvrt, hrvatski izazovi i potencijalna rješenja, *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, 49 (3), 633- 661.

EFFECTIVENESS OF LEGAL REGULATIONS IN PREVENTING FRAUD IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Zorica Jović

Abstract: The aim of this paper is to present the effectiveness of the established legal regulations defined in the Republic of Croatia, based on research conducted on a sample of 30 business

entities, whose bankruptcy procedure documentation was published on the website poslovna.hr. This research can contribute to the further improvement of the bankruptcy process by identifying critical points and weaknesses in order to establish preventive measures, detect and recognize potential red flags and fraudulent actions, and strengthen the defined legal regulations. The research results point to weaknesses in the established legal framework, and corresponding risks have been identified and presented. In addition to the need for greater transparency in bankruptcy procedures through improved access to documentation, the need to enhance was also recognized.

Keywords: *bankruptcy, reasons for initiating bankruptcy, asset concealment, responsibilities of the bankruptcy trustee, trustee expenses.*